

**OIKEUS OPPIA – koulutuksellisen tasa-arvon ja positiivisen erityiskohtelun edistämistoimia
varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmisteleva työryhmä**

KOKOUSMUISTIO

Aika: 9.12.2021 klo 13:00-16

Paikka: Teams-kokous

Läsnäolijat	paikalla
Erityisasiantuntija Liisa Jokinen, STM	x
Kasvatus- ja opetusjohtaja Kristiina Järvelä, Tampereen kaupunki	x
Toiminnanjohtaja Elina Helmanen, Familia ry	x
Sivistysjohtaja, rehtori Joonas Leinonen, Juuka	
Erityisasiantuntija Minna Lindberg, Suomen Kuntaliitto ry	x
Erityisasiantuntija Päivi Lyhykäinen, OAJ ry	x
Erityisasiantuntija Leena Matilainen Opetushallitus	x
Ympäristöneuvos Jaana Nevalainen, Ympäristöministeriö	
Erityisasiantuntija Rut Nordlund-Spiby, THL	x
Sivistystoimenjohtaja Tina Nordman, Raaseporin kaupunki	
Opetusneuvos Leo Pahkin (varhaiskasvatus ja perusopetus)	x
Opetusneuvos, yksikön päällikkö Marjo Rissanen (varhaiskasvatus ja perusopetus)	
Perusopetusjohtaja Outi Salo, Helsingin kaupunki	x
Neuvotteleva virkamies Suvi Savolainen, Valtiovarainministeriö	

Neuvotteleva virkamies Matti Sillanmäki, Valtionvarainministeriö	x
Opetustoimen ylitarkastaja Kari Torikka, Lapin AVI	x
Yliaktuaari Mika Witting, Tilastokeskus	x
Professori Maarit Alasuutari, Jyväskylän yliopisto	x
Apulaisprofessori Venla Bernelius, Helsingin yliopisto	x
Tutkimusjohtaja Tuomas Kosonen, Palkansaajien tutkimuslaitos	
Professori Anne Kouvonen, Helsingin yliopisto	
Apulaisprofessori Maiju Paananen, Tampereen yliopisto	x
Apulaisprofessori Matti Sarvimäki, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu	x
Professori Piia Seppänen, Turun yliopisto	x
Yliopistonlehtori Outi Ylitapio-Mäntylä Oulun yliopisto	x
Koulunjohtaja Nana Lampi, Varissuon koulu, Turku	
Hallitussihteeri Kirsi Lamberg, opetus- ja kulttuuriministeriö	
Opetusneuvos Minna Polvinen, opetus- ja kulttuuriministeriö	x
Erityisasiantuntija Minna Launonen, opetus- ja kulttuuriministeriö	x
Opetusneuvos Kati Costiander, Opetushallitus	x
Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö	x

1. Kokouksen avaus

Avattiin kokous ajassa 13.00. Puheenjohtaja totesi asioiden esitysjärjestyksen muutoksen.

2. Oppilasvalikointi kaupunkikouluissa

Satu Koivuhovi Helsingin yliopistosta esitteli väitöskirjaansa ”Oppilaiden kompetenssiuskomusten ja matemaattisten ajattelutaitojen kehitys painotetun ja yleisopetuksen luokilla”. Tutkimuksessa seurattiin vuoden 2007 ekaluokkalaisia yhdeksänteen luokkaan asti. Otanta laajeni vuosiluokkien myötä.

Painotettu opetus toimii oppilailla motivaation lisääjänä. Tutkimus kiinnittää huomiota koulupaikan määrääntymiseen ja luokanmuodostukseen ja tarkemmin vielä siihen, miten oppilaat jaetaan kouluihin ja oppilasryhmiin koulujen sisällä. Tutkimuksessa pohditaan miten taataan kaikille oppilaille mahdollisimman hyvät oppimisolosuhteet sekä miten koulutuksen yksilöllisyyden vaatimus tulisi huomioida. Tyypillisin tapa on aiempi koulumenestys, miten oppilaita jaetaan kouluihin. Osaamisen kehityksessä vertaisryhmän merkitystä on tutkittu kansainvälisesti paljonkin yksilön oppimisen kannalta, mutta vertaisryhmän merkitystä motivaation kehityksessä huomattavasti vähemmän. Vertaisryhmä voi vaikuttaa yksilön minäkäsitykseen joko heikentävästi tai jos he saavat tietää olevansa parempia kuin muut minäkäsitystä vahvistaen.

Tulokset oli jaettu neljään osaan. 1. Iän myötä oppilaiden positiiviset uskomukset omasta minäkäsityksestä laskivat. 2. Painotetun ja yleisopetuksen lähtökohtaisten erojen tarkastelussa, painotetun opetuksen luokat olivat paremmin menestyneitä. 3. Erot kehityksessä ja vertaisryhmäefekteissä oppilaiden minäuskomusten kehitys oli hyvin samankaltaista kaikilla. Myös matemaattisten ajattelutaitojen kehityksessä ei myöskään ollut eroja neljänneltä kuudennelle luokalle tarkasteltuna. Tutkimuksen havainnot osoittivat, että kovatasoisessa vertaisryhmässä opiskelu voi heijastua heikentävästi oppilaiden motivaation kehitykseen. Lopulta luokkamuotoisesti toteutetun painotuksen opetuksen hyödyt jäivät hyvin pieniksi. Olisikin syytä pohtia, että luokkamuotoisesti toteutetusta painotetusta opetuksesta tulisi luopua. Tutkimuksessa nousi pieniä sukupuolieroja mm. matematiikan minäkäsityksen osalta.

Yhteisessä keskustelussa pohdittiin muun muassa oppilaiden taustojen sekä kaupungin sisäisen segregaaation ja huoltajien oletuksien vaikutusta myös kieliluokkien osalta.

3. Oppilaiden kompetenssiuskomusten ja matemaattisten ajattelutaitojen kehitys painotetun ja yleisopetuksen luokilla

Turun yliopiston Piia Seppänen ja Terhi Pasu esittelivät tutkimushankettaan Oppilasvalikointi kaupunkikouluissa. Hanke on kestänyt 14 kuukautta. Kaikilla kouluilla ei ole lähikouluvelvoitetta. Mukana oli 12 suurinta kaupunkia, joissa asuu 41 % koko maan perusopetuksen oppilaista. Korkeakoulutetun väestön osuus esimerkiksi pääkaupunkiseudulla jakautuu epätasaisesti. Aiemmin nousut esiin muun muassa se, että oppilasvalikointi heijastuu koulujen ja luokkien maineisiin sekä tuottaa erontekoja.

Kaupunkien opetus painottui 25 aineen osalta, eniten musiikkia, liikuntaa tai urheilua, kaksikielistä opetusta, matematiikkaa ja kuvataidetta sekä englantia. Oppilasvalikoinnissa oli myös muita kriteereitä kuin soveltuvuuskoee, kuten aiempi arvosana, tasosuoritukset tai opettajan suositus. Osa oppilasvalintakriteereistä mittasi taipumusten lisäksi myös muita osa-alueita kuten oppilaan ominaisuuksia, osaamista ja taitoja sekä harrastuneisuutta. Kun oppilasvalikoinnissa mitataan aiempaa koulumenestystä, opittuja taitoja tai harrastuneisuutta, ylemmistä yhteiskuntaluokista tulevat hakijat voivat saada etua ja näin oppilasvalikointi erottelee eri yhteiskuntaluokkien lapsia eri vertaisryhmiin. Oppilaita valikoivan painotetun opetuksen järjestämisen laajuus vaihteli suuresti kaupunkien välillä sekä koulujen määriä että oppilasmääriä tarkasteltaessa. Sukupuolierojakin oli, kuten musiikin sekä kuvataiteen osalta tytöt olivat enemmistönä ja mat-lu/matematiikan painotetun opetuksessa pojat olivat enemmistönä. Kaksikielisen opetuksen osalta sukupuolijakauma oli samankaltainen kuin liikunnan osalta eli sukupuolijakauma riippui kaupungista. Keskusteluissa nousi esiin painotetun opetuksen tietty vanhakantaisuus, mutta siitä huolimatta jokainen koulu toivoo saavansa painotettua opetusta.

4. Ajankohtaiskatsaus työnyrkkiä työn etenemiseen

Erja Vitikka esitteli Lähipalvelu- ja lähikoulutyönyrkin tehtäviä ja tavoitteita. Työnyrkissä valmistellaan toimenpiteitä, joilla voidaan puuttua tunnistettuun eriarvoistumiskehitykseen koulujen sisällä ja koulujen välillä sekä kaupunkien sisällä ja alueiden välillä. Työnyrkissä tarkastellaan varhaiskasvatuksen osalta lähipalveluperiaatetta edistäviä ja estäviä tekijöitä. Työnyrkki huomioi työssään varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen osalta koulujen eriytymistä koskevat tutkimustulokset ja suositukset, varhaiskasvatuksen ja opetuksen saatavuutta ja saavutettavuutta kaupunkien sisällä koskevat muutokset sekä varhaiskasvatuksen, koulun ja lähinaapuruston vuorovaikutuksen ja luottamuksen vahvistamiseen liittyviä kysymyksiä. Selvitystyössä kuvataan varhaiskasvatuksen lähipalveluperiaatteeseen liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita, esitetään linjauksia varhaiskasvatuksen lähipalveluperiaatteen vahvistamiseksi ja esitetään mahdollisia päivitystarpeita varhaiskasvatuksen lainsäädäntöön. Perusopetuksen osalta selvitystyö sisältää lähikouluperiaatteen vahvistamiseksi toteutettavia toimenpiteitä sekä valtakunnallisella että paikallisella tasolla ja mahdollisista päivitystarpeista perusopetuksen lainsäädännön osalta.

Mika Puukon esittelemän koronatyönyrkin tehtävänä on seurata ja analysoida koronapandemian aiheuttamia seurauksia varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen alalla erityisesti tasa-arvon ja eriarvoistumiskehityksen näkökulmista sekä valmistella niihin liittyviä toimenpide-ehdotuksia. Työnyrkki huomioi työssään koronan vaikutuksia koskevien seurantojen ja tutkimusten tulokset sekä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen tilannekuvat. Seuraavaksi alkaa kirjoitustyö ja toimenpide-ehdotusten valmistelu.

Minna Polvinen ja Tommi Karjalainen esittelivät laatunyrkkiä, jossa on käyty läpi normipohjaa, tilannekuvaa laadun seurantaan ja arviointiin liittyen sekä hahmotettu millaisia prosesseja on meneillään ja käynnistymässä. Työnyrkissä on kuultu tilannekuvaa taustoittavia puheenvuoroja mm. väestökehityksestä, eri koulutusasteilta ja paikallisista näkökulmista laatuun ja arviointiin liittyen. Karvi on valmistele massa materiaalia. On todettu, että kunnissa on hyvin moninaisia laadunarviointijärjestelmiä, samalla on myös pohdittu, miten niiden kautta saatuja tuloksia käytetään. Työnyrkissä on myös käyty läpi opetus- ja

kulttuuriministeriön Owal groupilta tilaamaa selvitystä varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen tietotuotannon tilasta ja kehittämistarpeista.

5. Seuraava kokous

16.2.2022 klo 13.00 alkaen. Muista tulevan vuoden kokouksista sovitaan myöhemmin.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14:51.